

НОВІТНІ ФОРМИ ФІКСАЦІЇ КУЛЬТУРИ ПАМ'ЯТІ ЗА УЧАСТЮ ЦИФРОВИХ АКТИВНОСТЕЙ

БОЖНЮК Аліна

*здобувач наукового ступеня магістра
за спеціальністю «Культурологія», НаУКМА*

Пам'ять речей матеріальної культурної спадщини в умовах антикварних проєктів

Постановка проблеми. Протягом останніх років в Україні прослідковується значне зростання ринку продажу антикварних та вінтажних речей. За деякими оцінками вінтажними вважають речі, яким від 15 років, а за деякими оцінками це речі, яким від 50 років (антикварним, відповідно, більше). Такі предмети, як правило, мають бути як мінімум задовільної якості та високої мистецької, культурної чи історичної цінності.

Це зростання ринку призвело до продажу антикварних речей на всіх можливих онлайн-майданчиках, включно, а в деяких категоріях головно, з тік-током та інстаграмом. Цінуються італійські та французькі аксесуари й меблі, китайська кераміка, але загалом продають речі з усього світу.

Вклад основного матеріалу. Після початку повномасштабної російсько-української війни населення України почало більше цікавитися традиційною українською культурою, вбачивши в ній можливість самоідентифікації. Це спричинило появу нових антикварних проєктів, що

продають предмети матеріальної культурної спадщини України (наприклад, давні вишиті сорочки та інший одяг, аксесуари, килими, рушники, посуд).

Аргументом на користь появи таких проєктів є можливість збереження традиційних речей. Дійсно, часто в цих речах власники, котрим вони дісталася в спадок, не вбачають цінності, тож речі опиняються на смітнику. У такий спосіб продаж речей з подальшим їхнім перепродажем (часто в декілька раундів, аж поки речі не знайдуть кінцевого споживача) може слугувати порятунком матеріальної складової речі.

Проте ми б хотіли наголосити на важливості не лише матеріального збереження речі, а й на тому, що речі володіють пам'яттю, яка зазвичай стирається в антикварних проєктах. Тут маємо зупинитися детальніше та ввести в дискурс поняття «пам'ять речі». Подібно до того, як деякі дослідники стверджують, що місця володіють пам'яттю, ми стверджуємо, що речі володіють пам'яттю. Це пам'ять про те, хто й за яких обставин створив річ, як її використовували, пам'ять про всі події, які вона пережила.

Необхідність збереження інформації про річ справедливо розглядати, і зазвичай саме так і розглядається, в етнографічному ракурсі. Погодившись із тим, що інформація про річ має винятково високу етнографічну цінність, ми також хочемо наголосити на важливості цієї інформації в контексті пам'яті речі.

Наприклад, давній вишитий рушник, який у наш час можна купити за 200 гривень і сервірувати ним вдома стіл, був створений людиною 50 чи 100 років тому для певної події, наприклад, для весілля. Він був важливим для конкретного подружжя, став частиною конкретного обряду, зберігався у конкретному місці, можливо пережив війни та голод. Його пам'ять може розповісти нам про людей, про обряди, про події, і вона є частиною нашої національної пам'яті — саме тому ми вважаємо її такою важливою.

Проте очевидно, що, аби зберегти цю пам'ять, річ має взаємодіяти з людьми, які цю пам'ять підтримують. Коли річ знаходиться в родині, що її створила, пам'ять речі підтримують природним шляхом (хоча й це відбувається не завжди, оскільки радянська політика амнезії пам'яті атрофувала потяг до цікавості своїм корінням, і навіть війна, що ми зараз маємо, не в усіх випадках реанімувала цей потяг).

Антикварні проекти, переважно, не опікуються збереженням пам'яті речі, оскільки пам'ять не має грошового еквівалента. Це призводить навіть до того, що культурну спадщину України використовує росія в інформаційно-культурній війні та створює інтернет-сторінки, де публікує предмети української спадщини з підписом, що ця річ походить з росії.

Не роблять ситуацію простішою і вітчизняні блогери, які розуміють, що речі без історії мають менший потенціал до залучення глядачів або читачів. Як результат, за відсутності реальної інформації про річ, вони створюють міфи, які в постмодерному суспільстві швидко множаться. Тож Інтернет просякнуто невідвердженою інформацією про символи у вишивці або ж вигадками про те, для чого начебто слугувала певна річ.

Висновки. Ми хочемо наголосити на необхідності серйозно ставитися до збереження пам'яті речей, оскільки, першою чергою, вона, а не матеріальна річ чи її цифровий знімок, зберігають нашу національну пам'ять, яка допоможе українському суспільству бути резистентним до майбутніх спроб держави-агресора нав'язування йому хибної історії та цінностей.

Abstract. Since the onset of the russo-Ukrainian war, Ukrainians have exhibited a heightened interest in their own culture as a potential source of self-identification. This has led to the emergence of new antique projects that sell items of Ukraine's material cultural heritage on online platforms. The authors assert that these objects possess a memory—a memory of who created them and under what circumstances, how they were utilized, and a recollection of all the events they have witnessed. Analyzing the concept of "the memory of the objects," the authors underscore the importance of preserving information about these objects, which antique projects often overlook. Such oversight can result in an underestimation of the significance of these items, the creation of myths, and the distortion of information by the adversary in the information-cultural warfare. Emphasis is placed on the critical need for a serious approach to preserving the memory of objects comprising Ukraine's material cultural heritage, recognizing them as a substantial component of the national memory.